

РАХУНКОВА ПАЛАТА

вул. М. Коцюбинського, 7, м. Київ, 01601, тел. (044) 234-95-65, 234-10-41, факс (044) 288-09-59
E-mail: rp@ac-rada.gov.ua

25.05.2020 № 16-1228

На № _____ від _____

Голові Верховної Ради України
Разумкову Д. О.

Щодо результатів аналізу

Шановний Дмитре Олександровичу!

На засіданні Рахункової палати 10.03.2020 розглянуто та затверджено Звіт про результати аналізу ефективності виконання державними органами повноважень в частині контролю за дотриманням вимог податкового та митного законодавства при наданні гуманітарної допомоги і за підсумками обговорення прийнято рішення (копії додаються).

На виконання вимог частини першої статті 37 Закону України "Про Рахункову палату" інформуємо.

За результатами аналізу встановлено, що Міністерством соціальної політики України, Міністерством фінансів України, Державною фіскальною службою України (Державною податковою службою України), обласними та Київською міською державними адміністраціями протягом 2017–2018 років і січня – вересня 2019 року **не забезпечено створення ефективної та дієвої системи контролю за дотриманням законодавства у сфері гуманітарної допомоги та податкового і митного законодавства при наданні цієї допомоги**. Як наслідок, існували ризики ввезення в Україну як гуманітарної допомоги товарів для продажу без сплати до державного бюджету належних податків і зборів, а також нецільового використання такої допомоги.

За інформацією Держмитслужби, протягом 2017–2018 років і січня – вересня 2019 року в Україну ввезено **64,4 тис. тонн** гуманітарної допомоги, з яких **48 відс.** становив вживаний одяг. При цьому ДФС (ДПС) не забезпечено обліку ввезеної в Україну гуманітарної допомоги в грошовому виразі з урахуванням митної вартості, сум податкових і митних пільг, застосованих суб'єктами господарювання при ввезенні та наданні гуманітарної допомоги, а також ефективного контролю за використанням цієї допомоги за цільовим призначенням. Як наслідок, оцінити вплив цих податкових і митних пільг на надходження до державного бюджету не є можливим.

Результати проведеного Рахунковою палатою аналізу засвідчують, що Міністерством соціальної політики України, яке реалізує державну політику у сфері гуманітарної допомоги, не забезпечено належного виконання повноважень, покладених законодавством з цих питань, що призвело до відсутності повних і достовірних даних щодо обсягів, розподілу та цільового використання гуманітарної допомоги, яка надавалась іноземними та вітчизняними донорами, унеможливлення прийняття

ефективних управлінських рішень та здійснення державного контролю у цій сфері, а також створення корупційних ризиків під час визнання вантажів (товарів), коштів, виконаних робіт, наданих послуг гуманітарною допомогою та ризиків нецільового використання такої допомоги. Так, аналізом встановлено:

– ведення Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги (далі – Реєстр) здійснювалось Міністерством з недотриманням вимог Порядку реєстрації отримувачів гуманітарної допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 № 39. Зокрема, виявлено випадки невнесення до Реєстру змін відповідно до прийнятих Мінсоцполітики рішень; недотримання строків щодо повторного включення до Реєстру юридичної особи, яка порушила законодавство про гуманітарну допомогу; невнесення до Реєстру повної інформації про 178 отримувачів гуманітарної допомоги, а також про юридичних осіб, відомості про яких змінено в ЄДРПОУ та які зняті з обліку в територіальних органах ДФС. При цьому законодавством не передбачено відповідальності отримувачів за неподання або несвоєчасне подання Мінсоцполітики інформації щодо зміни відомостей про юридичну особу, яка є отримувачем гуманітарної допомоги, що містяться в ЄДРПОУ. На час завершення аналізу зміни до Реєстру Мінсоцполітики не внесено;

– Міністерством та створеною при ньому Робочою групою з питань гуманітарної допомоги при прийнятті рішень про визнання вантажів гуманітарною допомогою не приділялась належна увага вивченню поданих отримувачами цих вантажів документів щодо обґрунтувань потреби набувачів у гуманітарній допомозі, зокрема щодо обсягів та номенклатури товарів (насамперед, коли набувачами речей особистого вжитку були юридичні особи). Так, встановлено випадки визнання набувачами гуманітарної допомоги сільських рад, які систематично отримували значну кількість вживаного одягу та взуття. При цьому населення таких сіл було нечисленним, зокрема, сільські ради отримували по 30–40 кг вживаного одягу та взуття протягом кварталу на кожного мешканця. Переважно плани розподілу гуманітарної допомоги не містили відомостей про набувачів–фізичних осіб, які мали бути кінцевими споживачами цих гуманітарних вантажів, а отже, існували ризики нецільового використання гуманітарної допомоги.

Слід зазначити, що більше 20,0 відс. вживаного одягу протягом періоду, що досліджувався, ввозили в Україну п'ять отримувачів гуманітарної допомоги (всеукраїнські благодійні фонди "Майбутнє разом" і "Ханнун", благодійні організації "Благодійний фонд "Серце Волині" і "Фонд "Щастя дітям" і Благодійний фонд "Сфера доброти"). Зазначені отримувачі систематично порушували вимоги законодавства щодо звітування про отриману гуманітарну допомогу, проте Мінсоцполітики не застосовувало до них заходів впливу, передбачених законодавством. Отже, існували ризики реалізації частини цієї гуманітарної допомоги і, відповідно, недонадходження до громадян, які її потребували;

– на час завершення аналізу не затверджено форм звітів і порядків їх заповнення, які згідно із законодавством мали подавати органи доходів і зборів, Національний банк України, отримувачі гуманітарної допомоги та її набувачі–юридичні особи, а також місцеві органи виконавчої влади. Як наслідок, повних і

достовірних даних щодо обсягів, розподілу та цільового використання гуманітарної допомоги немає;

– **не здійснювались заходи, спрямовані на отримання від Національного банку України (його територіальних управлінь, філій) звітів про надходження на рахунки в іноземній валюті отримувачів гуманітарної допомоги коштів в іноземній валюті.** Як наслідок, дані Національного банку України за 2017–2018 роки і I квартал 2019 року про надходження гуманітарної допомоги в іноземній валюті (понад 11,8 млрд грн у перерахунку в гривні) в рази перевищують дані Мінсоцполітики про обсяги визнання коштів гуманітарною допомогою (загалом 9,4 млн євро, 7,1 млн японських єн, 0,4 млн канадських доларів і 0,01 млн польських злотих). Національний банк України, посилаючись на норми статті 60 Закону України від 07.12.2000 № 2121 "Про банки і банківську діяльність", не надав Рахунковій палаті інформації щодо переліку отримувачів гуманітарної допомоги у вигляді іноземної валюти та обсягів цієї допомоги, а отже, встановити причини суттєвих розбіжностей між даними Мінсоцполітики про визнання коштів в іноземній валюті гуманітарною допомогою та даними Нацбанку про їх фактичне надходження неможливо;

– **не забезпечувався належний контроль за діяльністю місцевих органів виконавчої влади** щодо виконання повноважень із визнання вантажів до 3 тонн і легкових автомобілів гуманітарною допомогою та за цільовим використанням такої допомоги. Зокрема, встановлені системні порушення обласними державними адміністраціями (далі – ОДА) вимог законодавства при погодженні рішень про визнання вантажів гуманітарною допомогою з відповідними територіальними органами центральних органів виконавчої влади (Донецька та Одеська ОДА); рішення про визнання вантажів гуманітарною допомогою приймалися без надання необхідних документів отримувачами гуманітарної допомоги (Волинська ОДА); не забезпечувався належний облік та реєстрація легкових автомобілів, отриманих як гуманітарна допомога (Київська та Одеська ОДА); не дотримувались терміни, встановлені для направлення прийнятих рішень про визнання вантажів гуманітарною допомогою до відповідних державних органів (Закарпатська і Київська ОДА); зведені звіти у розрізі отримувачів гуманітарної допомоги відповідного регіону до Мінсоцполітики не подавались (Волинська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Одеська, Тернопільська і Чернігівська ОДА) або подавались з неповною інформацією (зокрема, без адрес отримувачів гуманітарної допомоги–фізичних осіб), що унеможливлювало перевірку фактичного отримання ними цієї допомоги (Миколаївська, Дніпропетровська і Кіровоградська ОДА);

– за відсутності можливості формування та подання даних у формі XML-файлів, які запропонувала ДФС, Мінсоцполітики та місцевими органами виконавчої влади **не забезпечувалось внесення рішень про визнання товарів (предметів) гуманітарною допомогою до Єдиного державного інформаційного вебпорталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі".**

Також на засіданні Рахункової палати наголошено, що ДФС (ДПС) та її територіальними органами не забезпечено протягом періоду, що досліджувався, якісного та дієвого контролю за отриманням та цільовим використанням гуманітарної допомоги:

– митниці ДФС не здійснювався належний контроль за дотриманням законодавства при ввезенні на митну територію України вантажів гуманітарної допомоги. Зокрема, встановлено чотири випадки надання митниці ДФС дозволу на ввезення гуманітарної допомоги особам, не внесеним до Реєстру, а також випадок надання дозволу на ввезення гуманітарної допомоги з простроченим терміном придатності на дату перетинання митного кордону України;

– через нормативно-правові прогалини ДФС не обліковувала вартість ввезеної в Україну гуманітарної допомоги. Отже, у разі встановлення територіальними органами ДФС (ДПС) за результатами перевірок випадків нецільового використання отримувачами гуманітарної допомоги, ці органи не мали законних підстав для донарахування податкових зобов'язань з митних платежів;

– у порушення вимог Податкового кодексу України ДФС (ДПС) не забезпечувався облік сум пільг з ПДВ, акцизного податку та ввізного мита, які застосовувались суб'єктами ЗЕД при ввезенні на територію України гуманітарної допомоги. Як наслідок, оцінити вплив цих податкових і митних пільг на надходження до державного бюджету не є можливим;

– територіальними органами ДФС (ДПС) неналежно проводились камеральні перевірки звітів про використання доходів (прибутків) неприбуткових організацій. Як наслідок, ці звіти містили численні технічні помилки, що суттєво вплинуло на загальні показники в частині доходів та видатків у вигляді гуманітарної допомоги. Документальні перевірки отримувачів і набувачів гуманітарної допомоги майже не проводились.

Внаслідок неналежної координації дій заходи контролю, які проводились ДФС (ДПС) і її територіальними органами, правоохоронними органами, Мінсоцполітики, місцевими органами виконавчої влади, були безсистемними та неефективними.

Нормативно-правові акти, що регулювали протягом 2017–2018 років і 9 місяців 2019 року питання отримання, надання, оформлення, розподілу та контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги, були недосконалими та неузгодженими.

Механізми державного контролю за наданням і цільовим використанням гуманітарної допомоги, які діяли упродовж багатьох років, були неефективними. Зокрема, Законом України "Про гуманітарну допомогу" та нормативно-правовими актами у цій сфері нечітко визначено функції спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги, в тому числі Мінсоцполітики, та порядок їх реалізації.

Слід зазначити, що законодавством не передбачалось обмежень щодо обсягів та номенклатури товарів (крім підакцизних товарів), які можуть ввозитись в Україну як гуманітарна допомога, а також граничних обсягів пільгового отримання гуманітарної допомоги одним отримувачем, що створювало умови для ухилення від оподаткування шляхом ввезення як гуманітарної допомоги товарів для подальшого продажу без сплати податків і зборів.

Рахункова палата звернула увагу Кабінету Міністрів України на незабезпечення Мінсоцполітики, Мінфіном розроблення у повному обсязі

нормативно-правових актів, передбачених Законом України "Про гуманітарну допомогу".

Відомості про результати аналізу у формі рішення Рахункової палати надіслано Кабінетові Міністрів України.

Звіт, рішення Рахункової палати та матеріали реагування об'єктів контролю будуть оприлюднені на офіційному вебсайті органу.

Додаток: на 50 арк.

З повагою

Голова

В. В. Пацкан